

göltekin emre
uyandır çayı
kızarmış ekmeği de
sofra aştır de
günlükler 2020 - 2022

SOLUP GİTMEDEN

solup gitmeden

Pandeminin elinden kurtulan günlerden kalan günlükler: Korkunun, huzursuzluğun ağır bastığı günlerin karabasanlarına açılan pencereler! Günler solup gitmeden, unutulmadan yaşananların çetelesi.

Oktay Akbal, “Niye günce yazar kişi?” diye sorar ve şöyle sürdürür. “Bir avuntu mu, bir kalıcılık özlemi mi? Belki. Ama niye yayımlar?” Bu önemli soruyu da şöyle açar: “Kendini çok önemli saymak mı? Yoksa bir ‘insan’ın yaşamında herkesin ortaklaşa paylaştığı bir ‘şeyler’ olduğu inancından mı? Gide’ler, Camus’lar, Kafka’lar, Ataç’lar... daha kimler kimler günce tutmuşlar, sağlıklarında bunları günüşiğine çıkarmışlar. Birsell, Buyrukçu, Tomris vb.” Sonra da şu sonuç, değerlendirme, “Niye şiir yazılır, yayımlanır?” sorusunun ardından, “Niye öykü yazılır, yayımlanır? Günce de işte öyle yazılır, yayımlanır.”

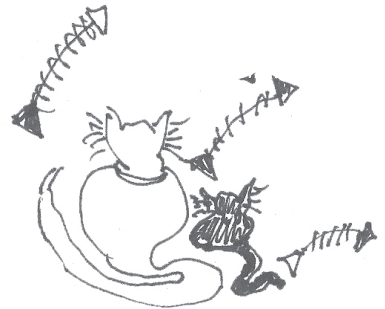
Öyle oldu, okuduğum kitaplardan, unutulmaz birlikteliklerden, buluşmalardan alınan notların ışığa dönüşmesi bu günlükler, günceler, paylaşılanlar, günler, anılar solup gitmeden.

2019 yılında dünyanın yörüngesi değişmedi ama düzeni, içi başka bir şeye evrildi; Coronavirüs esir aldı bütün insanlığı. Ölüm... ölüm... acılar... acılar. Evlere kapanıp kalmalar. Berbat olan tatil hayalleri. Korkular, tedirginlikler, kısıtlanmalar, maskeli günler... Kitaplara sığındım her zamanki gibi, yaşamımın, günlerimin hep parçası olan kitaplara. Yeme-içmenin kitaplara, kahramanlara ve benim günlük yaşamıma yansıyan yanları yer aldı bu günlüklerde de. Korkular, tedirginlikler, huzursuzluklarla birlikte. Yemek için yaşamak, yaşamak için yemek, günler solup gitmeden!

Öyküler, romanlar, şiirler... ömrümüzün neresinde yer alıyorsa, onlara yansıyan yeme-içme kültürü de aynı yerde boy verdi hep günler solup gitmeden.

2020 - 2021
Berlin - Ayvalık
Altınova - Çandarlı
İstanbul

GKAYALI 2018

Evi Mutfağı

Berlin, 3 Ocak 2020

Yeni yıla girerken, Behçet Necatigil'in şiirlerini okumak bende alışkanlığa dönüştü artık. Onun şiirlerinde ev, günlük yaşam, sokak... imgeleri hızla değişen dünyanın, insanın aklını karıştırıp duran teknolojik gelişmelerin, politik çıkmazların, ekonomik çöküntülerin, savaş kışkırtıcılığının, yükselen ırkçılığın... karşısındaki gerçek dünyayı yerli yerine oturtuyor. Bu da, her gün yaşanan panikten, yarışma, yükselme, yenme, daha çok kazanma... hırısından helak olmuş insanlara şaşkınlıkla bakmamı sağlıyor. Artık çoktan kaybolmaya başlamış bir dünyanın özlemini çekiyorum onun şiirlerini okurken.

“Yeni Yıla Girerken” şiirinde yalın mı yalın bir evi, bu evde yaşayan yoksul bir aileyi, soğuklarla mücadeleyi... anlatıyor Behçet Necatigil. Yeni yıldan büyük beklentiler yok; kış koşullarındaki günlük yaşamın kurtarılması ele alınıyor. Yeni yıl bu aile için “karakış”tır. Duvarlara ipler gerilmiş, ıslak çamaşırların kuruması için. “Yaşlanmak, bırak yaşlanmayı.” Yaşlanmaya da zaman yoktur, çünkü “Soğuk demişler buna / Rüzgâr gelen cama” kâğıt yapıştırmak gerekiyor soğuğu kesmek için. Başka odaları da yoktur bir misafir gelse “Ne çıkar, çoluk çocuk” otururlar hep birlikte. Karakışın ettiklerine kapılmak yerine, yaz aylarını düşünmek en iyisi. Onlarla aynı kaderi paylaşan çocukların büyümesi en büyük dilekleri.

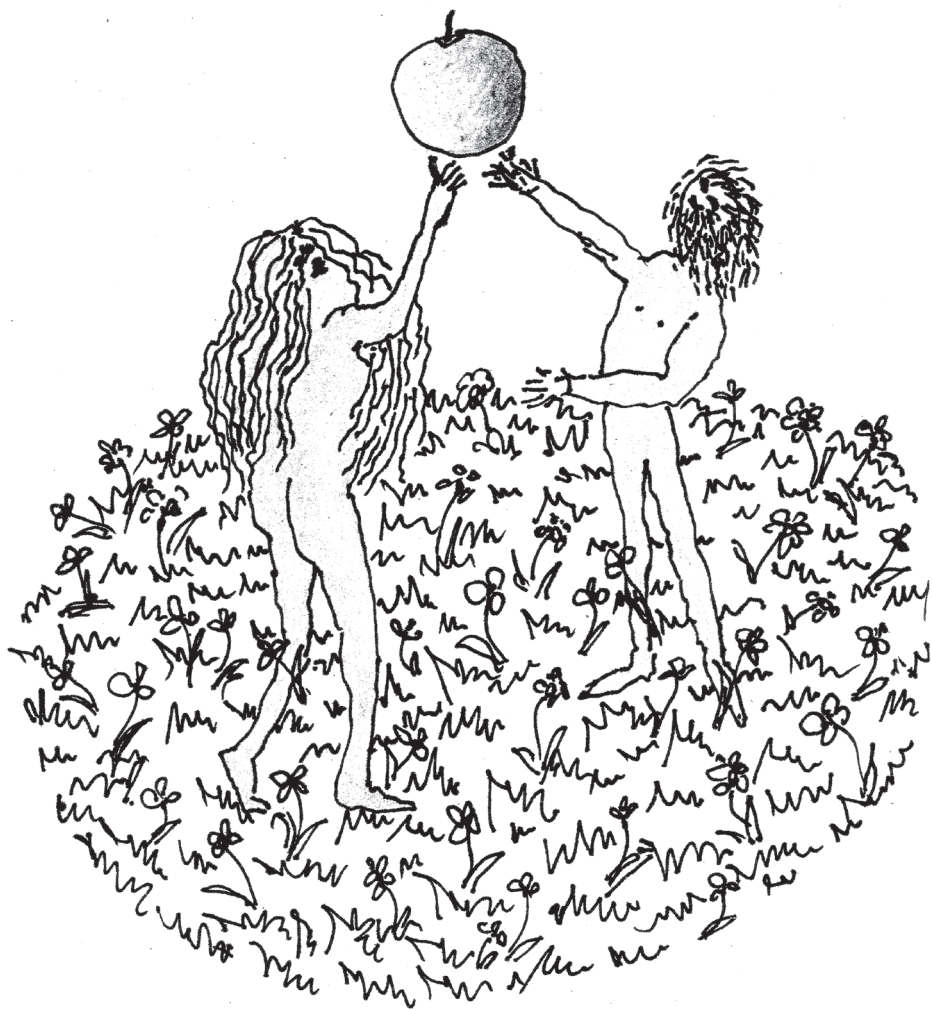
Berlin'e henüz kar yağmadı. Bakalım yağacak mı eskinin o heybetli, günlerce yağdığı yerden kalkmayan karları gibi bir kar. Mevsim değişikliği kendini git gide daha çok duyumsatıyor hem burada, hem Türkiye'de hem de dünyanın öteki ülkelerinde.

Yeni yılın ilk günlerinde yeniden okudum Muzaffer İlhan Erdost'un *Bilim İle Yazın Arasında* kitabını. 7 Kasım 1980 faşist askerî darbesince öldürtülen Onur Yayınları sahibi kardeşi İlhan Erdost'a, "Benim Canım Kardeşim İlhan'a Mektuplar" başlığı altında topladığı mektupların birinde "Behçet Necatigil Üzerine Bir İki Not"ta önemli saptamalar yapıyor: "Gündelik alışkanlıklarımız arasında sık sık yinelenen yaşamın sıradan görüngüleri, Necatigil'in şiirinin ağır basan öğelerini oluşturur... Bunlar, kimi zaman bizim eşyayla, kimi zaman sokakla, kimi zaman insanla, çoğu kez de evlerle karşı karşıya kaldığımız, birbiriyle kesişen, birbirine değinen gündelik yaşamımızda alışık olduğumuz şeyler." Bu yorumlara bir de Necatigil'in şiirlerindeki yeme-içme öğelerini ekliyor: "Beni en çok düşündüren de, 'mutfak' ile olan ilişkisi. Mutfağı, yemek pişirmeyi, yemek pişirirken şiirini üretmeyi ya da olgunlaştırmayı yeğlediği yer olarak tanımlıyor yakınları."

Muzaffer İlhan Erdost'un, mutfağın Necatigil'in şiirindeki çözümlemesi şöyle: "Mutfağın, evin bir bölümü olduğu, yaşamın biyolojik gereksinmesini ürettiği bir bölüm olduğu ve böylece bir mantık dizisi içerisinde, kan ve acının toplumu kucakladığı sorunlardan, mutfığa sığınarak barınmak ve çocuklarıyla birlikte kendi biyolojik varlığının gereksinmelerinin üretildiği mutfığa çekilmek."

Onun şu yorumu da düşündürücü: "Toplumun sorunlarını da, Necatigil, âdeta, mutfağın mali sorunlarına indirgemiş gibidir. Kendisinin bir evi olduğunda, bu sorun, ancak o ölçüde genişlemiş görünüyor."

Sıradan, günlük yaşamını kotarmak için mücadele eden insanın dünyasına ışık düşürmeye çalışıyor Behçet Necatigil.

Gözle Yemek... Gözle İçmek...

Berlin, 4 Nisan 2020

Türk resim tarihinde yeme-içme betimlemelerine natüremortlar üzerinden kısa bir yolculuk yapmaya çalışırken aklıma geldi Güven Turan'ın "Gözle Yemek... Gözle İçmek" yazısı. Yazısında Güven Turan, konuya daha geniş bir açıdan bakıyor. Dünya resim tarihine uzanıyor mağara resimlerinden, Mısırlıların tarihinden başlayarak.

Mağara resimlerinde avcı toplumun izlerini bulmak olası. Karınlarını doyurabilmek için avlanıyor ve avladığı hayvanın resmini yapıyor avcı toplumu insanları. "Ot" yerine "et" biliniyor çünkü. "Ot" ise Hititlilerde mutfığa girmeye başlıyor. Hitit krallar ellerinde buğday başağı ve üzüm salkımıyla kabartmalarda yer almış. "Mısırlılar ise" diye yazıyor Güven Turan, "yalnızca 'malzeme'yi göstermemiş, nasıl elde edildiğini, nasıl yenilir içilir hale getirildiğini ve nasıl yenilip içildiğini de ilk gösteren (resimleyen) olmuşlardır."

Et, elbette Mısırlılarda ilk sırayı alır mutfakta. "...bugün bile yediğimiz et yemeklerinin büyük bir kısmını belki de Mısırlılara borçluyuz. Özellikle, danadan yararlanarak yaptıkları bizim bugünkü kuyu kebabı ya da tandır kebabı, eski Mısır'dan bize doğru, fazla da gelişmeden gelmiştir." Mısırlılar "çeşitli su kuşlarını da" yemiş. Üstelik kızartmanın yanında haşlama da sofralarına gelmiş. Büyüklü küçüklü kazanlar, tencereler, çömlekler de yer almış mutfaklarında. Mısırlılar, mutlaka "çömlek kebabı" ve "güveci" de biliyormuş. Balıklar da onları beslemiş, sofralarını süslemiş.

Güven Turan, "Mısırlıların gerçek birer fırıncı olduklarını ve belki ekmek, pasta kültürünü dünyamıza kazandıran" halk olduğunu da yazıyor. Birayı da Mısırlılara borçlu olduğumuz biliniyor. "Meyve de Mısır yemek

kültürü içinde önemli bir yer” tutuyormuş. “Özellikle hurma, üzüm ve incir” başta geliyormuş. Nar da unutulmamalıymış. “Yalnızca mutfak ve malzemeler değil, sofraya kültürünü de resimlemiş” Mısırlılar. Ziyafetlere müzik ve dansın eşlik edişini de resimlemişler. Mısırlıların tersine Romalılar ne mutfak ne de yiyeceği resimlemiş. İçki sahneleri hep öne çıkmış.

Yemek denince akla Havva ile Adem geliyor elbette. “Yasak meyve”yi kim yedi ya da kim kime yedirdi? Havva mı Adem’e, Adem mi Havva’ya? Elma ağacı önünde Havva ile Adem resmedilmiş, ama Adem’in elma yerken bir resminin olmadığını da yazıyor Güven Turan. “Eski Mısırlılar ölçüsünde olmasa bile yeme içmenin gündeme gelişini, mutfağın resme girişini görmek için ta on yedinci yüzyılı ve Hollandalı (Flaman) ressam-ları beklememiz gerekmektedir.”

Jan Vermeer’in *Süt Boşaltan Genç Kız* resmi (1658), bu konuda ilklerden sayılır. Bir de Jan Steen’in *İstiridye Yiyen Kız* resmi vardır. Emanuel de Witte’nin *Adriana van Heusden ve Kızı Amsterdam’da, Yeni Balık Pazarında* resmi de konuya ilişkin ilklerdendir. Brugel’in *Düğün Yemeği* de önemlidir bu konuda. Ya Manet’in *Çimenler Üstünde Kahvaltı’sı*? “Ama resim tarihinin en canlı, en sevgi dolu, en yaşam dolu ressamı Renoir yemeli-içmeli, kalabalık mı kalabalık bir yığın resim” bırakmış.

İşte böyle, elbette dünya resim tarihinde başka yeme-içmeli resimler de vardır.

Peki, sinema? Asıl, bu konuda, zengin alanlardan biri de sinemadır. Ona değinme sırası da gelecek.